

twee gebieden, moet men toch wel grote waarde toekennen bij het bepalen van het toekomstige beleid.

1. De biochemie. De biochemie is een ontmoetingsgebied tussen de scheikunde en de biologie, dat hier te lande relatief laat tot ontwikkeling is gekomen. Deze tak van wetenschap is nog niet door een eigen leerstoel aan de Landbouwhogeschool vertegenwoordigd. Pas sinds kort bestaan aan de faculteiten der wis- en natuurkunde te Leiden en Groningen, en aan de Technische Hogeschool te Delft leerstoelen in de biochemie; in het buitenland heeft de biochemie zich echter sedert ruim 30 jaren krachtig ontwikkeld. Aangezien de moderne plantenfysiologie op menig gebied niet verder kan worden gebracht zonder de krachtige steun van de biochemie, dient aan de ontwikkeling van dit vak grote aandacht te worden besteed.

2. De plantenfysiologie. Voor dit vak bestaat grote belangstelling. Juist door de voortschrijding van het

toegepaste onderzoek is een groot aantal vragen naar voren gekomen die door fundamenteel onderzoek tot een oplossing dienen te worden gebracht. De verdere ontwikkeling wordt echter in hoge mate belemmerd door gebrek aan ruimte en outillage, waardoor ook het aantal onderwerpen dat onderzocht kan worden, in ernstige mate wordt beperkt. De commissie wil echter waarschuwen voor verwaarlozing van andere vakgebieden door het toekennen van een te grote urgentie aan de bovengenoemde terreinen. In deze tijd van stormachtige dynamische ontwikkeling zou het kortzichtig zijn zich tot bepaalde objecten te beperken. Onderzoek op één vakgebied brengt veelal de noodzaak mee van steun aan of samenwerking met onderzoek op een geheel ander gebied.

(Met enkele voorbeelden uit de biochemie (virusonderzoek) en uit de plantenfysiologie (plantengroei-regulatoren) werd het in algemene zin besprokene toegelicht. Red.)

Prof. dr. E. W. Hofstee, hoogleraar in de sociologie en sociografie aan de Landbouwhogeschool te Wageningen

De plaats van de sociale en economische wetenschappen binnen het landbouwkundig onderzoek

De noodzaak van fundamenteel onderzoek op het gebied van de sociale en economische wetenschappen wordt in de landbouw nog niet volledig erkend. De situatie is echter snel aan het veranderen. Vóór 1946 waren er aan de Landbouwhogeschool twee hoogleraren (en een vacature voor een buitengewoon hoogleraar) in de sociale en economische vakken; thans zijn er 9 (straks 10) hoogleraren plus

een aantal lectoren en docenten. Het aantal is dus ongeveer vervijfvoudigd.

De economie. Het inzicht dat kennis van algemeen landhuishoudkundige kwesties alleen niet voldoende is, heeft in de laatste 15 jaar aanzienlijk veld gewonnen. Ingewikkelde bedrijfseconomische problemen vragen steeds meer de aandacht. Steeds belangrijker

worden ook de fundamentele problemen, samenhangende met 'marketing'. Het probleem van de verhouding tussen kosten en baten bij cultuurtechnische werken vraagt dringend om een intensievere benadering. Een reeks van vraagstukken wordt opgeroepen door de geleidelijke verwerking van de EEG.

Het agrarisch recht. De land- en tuinbouw zijn in toenemende mate afhankelijk geraakt van allerlei wettelijke maatregelen. De kennis daarvan en van de achtergronden eist hoe langer hoe meer de aandacht op van degenen die zich met land- en tuinbouw bezighouden.

De sociologie. De moderne inzichten dat het handelen van het individu in hoge mate wordt bepaald door de groepen waarin de mens is opgegroeid en waarin hij leeft, heeft het noodzakelijk gemaakt aan de sociologie op de Landbouwhogeschool een belangrijke plaats toe te kennen. De sociale verhoudingen veranderen zo snel dat de behoefte aan inzicht in dit proces van veranderen steeds groter wordt.

De sociale psychologie. Op het ogenblik is voor deze tak van wetenschap nog geen docent aan de Landbouwhogeschool aangesteld, maar vermoedelijk zal dit binnenkort wel gebeuren. De sociale psychologie vormt een onderdeel van het geheel van wetenschappen dat wij nodig hebben om het gedrag van de plattelandsbevolking te kunnen begrijpen.

De sociale en economische geschiedenis van de landbouw vormt de noodzakelijke grondslag voor het begrip van de huidige situatie. Wie het verleden niet kent, zal het heden niet kunnen begrijpen.

Sociale en economische vorming moet thans als onmisbaar worden beschouwd voor een groot deel van de toekomstige landbouwingenieurs. Deze conclusie leidt tot de volgende vragen:

1. Moeten in Wageningen de specialisten in deze vakken worden opgeleid?

2. Moeten wij in Wageningen op deze gebieden fundamenteel onderzoek doen?

Deze vragen zullen voornamelijk beantwoord worden vanuit de gezichtshoek van de socioloog. De conclusies zijn ook van toepassing op de economie, de sociale psychologie en zelfs op de geschiedenis en het recht.

1. De praktijk in binnen- en buitenland leert dat landbouweconomen en agrarische sociologen in het algemeen dienen te worden gevormd in de speciale sfeer van een landbouwhogeschool en niet aan universiteiten of andere hogescholen. Wij kunnen niet verwachten dat over het algemeen van de universiteiten of van andere hogescholen de onderzoekers komen die in de landbouwkundige sfeer werkzaam zullen zijn. Wil men studenten opleiden in deze vakken, dan is het noodzakelijk dat de hoogleraar op dit gebied onderzoek kan doen. Het is anders onmogelijk het vak te doceren. De student moet het wetenschappelijke ambacht leren en hij kan het slechts leren van mensen, die het zelf beoefenen. Hij moet in het milieu kunnen verkeren waar men voortdurend met het vak en het onderzoek bezig is.

2. In hoeverre nu moet dit onderzoek fundamenteel zijn? In het algemeen is de taak van het onderzoek aan universiteiten en hogescholen het voortbrengen van de wetenschap.

Er zijn echter verschillende niveaus van fundamenteel onderzoek. Wij kunnen bijvoorbeeld onderscheiden het onderzoek naar het sociologische aspect van

a. de voorlichting in een bepaald gebied in Nederland, bijvoorbeeld in Winterswijk,

b. de voorlichting in Nederland in het algemeen en

c. de communicatie.

In deze opsomming kan men een verschil in niveau van generalisatie opmerken. Evenals bij de natuurwetenschappen kan het onderzoek op een lager generalisatieniveau zich alleen bevredigend ontwik-

kelen, wanneer het ondersteund wordt door onderzoek op hoger generalisatieniveau. Er is uiteraard ook een omgekeerde werking. In theorie zou men zich kunnen voorstellen dat men met het eigen fundamenteel onderzoek in Wageningen tot een zeker generalisatieniveau zou gaan en wat de hogere generalisatieniveaus betreft geheel zou steunen op werk dat elders wordt gedaan. Natuurlijk steunt men steeds in belangrijke mate op het werk van anderen. De praktijk van het onderzoek in Wageningen leert echter, dat dit maar tot op zekere hoogte mogelijk is. Het is daarom vaak een noodzaak met onderzoek tot op het hoogste generalisatieniveau door te gaan. De facetten van het onderzoek op deze verschillende generalisatieniveaus in verband met het onderzoeksprogramma van de afdeling sociologie van de Landbouwhogeschool zijn beschreven in het bulletin no. 18: 'Fundamenteel sociologisch spuurwerk in het kader van het landbouwwetenschappelijke onderzoek' (1960). Hierin is een analyse gegeven van de vraagstukken van agrarisch-sociologische aard, waarmee de landbouwkundig ingenieur in aanraking komt. Enkele voorbeelden zijn:

1. De voorlichting. Onderwijs en voorlichting behoren tot de belangrijkste taken van de landbouwingenieur. In het verleden heeft men zich weinig bekommerd om de vraag: HOE moet ik voorlichten, maar meer om: WAT moet ik voorlichten. Bij de bestudering van de voorlichting stuit men nu op allerlei fundamentele vraagstukken die ver boven het concrete probleem van de voorlichting uitgaan. Deze leiden o.a. tot onderzoek van het algemene vraagstuk van de communicatie – de overdracht van kennis – en dat van de aard van het cultuurpatroon.

2. De agrarische reconstructie of ruilverkaveling nieuwe stijl. Sociologische vraagstukken vragen hier voortdurend de aandacht, ook zeer fundamentele, zoals het probleem van de sociale verandering. Het is een boeiend vraagstuk als men zich afvraagt: waarom verandert men en waarom verandert men niet. Waarom is iemand progressief en waarom niet?

3. De inrichting van nieuwe gebieden, bijvoorbeeld de IJsselmeerpolders. Deze leiden bijvoorbeeld tot de studie van het vraagstuk van de selectie bij migratie, de eigenschappen van de mensen die migreren en van de mensen die blijven. Dank zij de verkregen gegevens worden verschillende verschijnselen die bij migratie optreden, thans beter begrepen dan vroeger.

Conclusies

1. Voor de landbouwingenieur is inzicht in sociale en economische vraagstukken onmisbaar.

2. Voor het verkrijgen van die inzichten is onderzoek nodig.

3. Het onderzoek moet voor een groot deel plaatsvinden in de sfeer van de landbouw.

4. Om dit onderzoek te kunnen verrichten moeten aan de landbouwhogeschool onderzoekers worden gevormd.

5. Deze onderzoekers zullen zich zelf met fundamentele vraagstukken van een hoog generalisatieniveau moeten bezighouden, omdat men uitgaande van de vraagstukken van landbouw en platteland tot algemeen sociologische problemen komt, die elders niet of onvoldoende de aandacht genieten.